

Sana: “ ___ ” _____ 201__-yil. Sinflar: 10-“ _____ ”. O‘qituvchi: _____

MAVZU: Dinning jamiyatdagi o‘rni va ahamiyati

DARSNING MAQSADI:

a) **ta’limiy:** o‘quvchilarga Dinning jamiyatdagi o‘rni va ahamiyati haqida ma’lumot berish;

b) **tarbiyaviy:** o‘quvchilarda dunyoda ro‘y berayotgan o‘zgarishlarga shaxsiy munosabat bildirish malakasini shakllantirish;

d) **rivojlantiruvchi:** o‘quvchilarni o‘z-o‘zini rivojlantirishga o‘rgatish, mavzu yuzasidan olgan bilimlarini hayotiy vaziyatlarga qo‘llay bilishiga erishish.

Mavzuga oid shakllantiriladigan kompetensiyalar:

a) **tayanch kompetensiya(lar):** TK1, TK2;

b) **fanga oid kompetensiya(lar):** FK1.

Dars turi: yangi tushuncha, bilimlarni shakllantiruvchi.

Dars uslubi: an’anaviy.

Dars jihozlari: darslik, tarixshunoslik atamaları lug‘ati, mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, slaydlar, bukletlar, tarqatma materiallar, ko‘rgazmali qurollar (audio, video, fotolavhalar, jadvallar) jamlanmasi.

DARS REJASI		
№	Darsning tarkibiy qismi (bosqichlari)	Ajratiladigan vaqt (reglament)
1	Tashkiliy qism	5 daqiqa
2	Ma’naviyat daqiqasi	
3	O‘tilgan mavzuni takrorlash	5 daqiqa
4	Yangi mavzuni tushuntirish	25 daqiqa
5	Mustahkamlash	5 daqiqa
6	O‘quvchilarni baholash	5 daqiqa
7	Uyga vazifa berish	

DARSNING BORISHI:

Tashkiliy qism: O‘quvchilar bilan salomlashib, sinf xonasining darsga tayyorlik darajasini tekshirish, davomatni aniqlash.

Ma’naviyat daqiqasi: O‘quvchilar bilan kunning muhim iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy, ma’naviy-ma’rifiy, axloqiy-tarbiyaviy yangiliklari xususida qisqacha suhbat tashkil etish, ularga nisbatan o‘quvchilarning mustaqil yondashuvini tinglash, bahs-munozara uyushtirish.

Yangi mavzu bayoni:

Din jamiyat hayotida muhim o‘ringa ega. U kishilarda ezgulikka intilish, o‘zini ruhan va jismonan poklash, atrofdagilarga manfaat yetkazish, hayotni qadrlash kabi ijobiy xislatlarni shakllantiradi. Dinlar kishilarni hamisha yaxshilikka, ezgu ishlarga chorlab kelgan. Dunyo xaritasidagi deyarli har bir mamlakatda yashovchi xalq muayyan dinga e’tiqod qiladi, uning o‘z urf-odat va an’analari mavjud. Dunyo xalqlari tarixini o‘rganishda ularning diniy qarashlari, e’tiqodlari va diniy amaliyotlarini e’tibordan chetda qoldirish mumkin emas.

*Sizlarning yaxshilaringiz dunyo ishini deb oxirat ishini, oxiratni deb dunyo ishini tark qilmaydigan va odamlarga maloligini tushirmaydiganlaringizdir. **Hadis***

XVII-XIX asrlarda yashab ijod qilgan ba'zi yevropalik tadqiqotchilar insoniyat taraqqiy etib borgani sari uning qo'rquvlari ham kamayadi, u mustaqil bo'ladi, bu esa dinlarning butkul yo'q bo'lib ketishiga olib keladi, deb bashorat qilgan edilar. Biroq vaqt o'tishi bilan bu fikr amalda o'z tasdig'ini topmadi. Din jamiyatda insonlar **dunyoqarashini shakllantirish, tasalli berish (kompensatorlik), birlashtirish, boshqarish, kommunikativlik, ruhiy-ma'naviy tarbiyalash** kabi bir qator vazifalarni bajarib kelgan.

Ehtiyojning tushadigan ilmni o'rganishdan o'zingni olib qochma!

Imomi A'zam Abu Hanifa

Dinning **tasalli beruvchilik** vazifasini olaylik. Inson bolasi boshiga biror musibat, qiyinchilik tushganida o'ziga dindan ovutuvchi, ko'ngliga taskin beruvchi, yupatuvchi kuch topgan. Din **birlashtirish** vazifasini ham bajarib, insonlar orasida hamjihatlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Har bir din e'tiqod qiluvchilarini o'z qoidalariga amal qilishga chaqiradi. Ularni bu qoidalarga sodiqlikka undaydi va shu yo'l bilan insonlarni birlashtiradi. Din o'ziga e'tiqod qiluvchilarning turmushini tartibga solib, **boshqarish** vazifasini ham bajaradi. Bu vazifa axloq normalari asosida amalga oshiriladi. Din axloq normalarini tartibga soladi hamda halol va harom, savob va gunoh nima ekanligini belgilab beradi. Dinning **kommunikativlik** vazifasi shundaki, diniy urf-odat, an'ana, marosim va bayramlarni birgalikda o'tkazishga, qarindoshlik, birodarlik, dindoshlik aloqalarini mustahkamlashga chaqiradi. Din inson hayotining ezgulik mohiyatini ochadi. Bu uning insonlarni **ruhiy- ma'naviy tarbiyalash** vazifasini ado etayotganiga yaqqol dalildir.

Din madaniyat rivojiga ham katta ta'sir ko'rsatib kelmoqda. Bundan tashqari, u umuminsoniy va milliy qadriyatlarni saqlab qolish hamda avloddan avlodga yetkazish borasida ham muhim ahamiyatga ega. Din insoniyatning ruhiy dunyosi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, hayotda doimo u bilan birga bo'lib kelgan.

Mustahkamlash: Darsning ushbu qismida o'quvchilar dars yakunida quyida berilgan topshiriqlar va savollarga javob beradilar:

1. Din deganda nimani tushundingiz?
2. Komil insonni tarbiyalashda dinning o'rnini qanday?

O'quvchilarni baholash: O'quvchilar darsdagi ishtirokiga ko'ra belgilangan baholash mezonlari asosida baholanadilar. Baholar o'quvchilarning kundalik daftarlarida va sinf jurnalida aks ettiriladi. Darsda faol ishtirok etmagan o'quvchilar bilan ishlanadi.

Uyga vazifa: o'quvchilarga uyga vazifa sifatida mazkur mavzuni o'qib-o'rganish, qo'shimcha materiallar izlab topish va tushunchalarini boyitish topshiriq qilib beriladi.

O'TIBDO': _____

Sana: “ ” _____ 201__-yil. Sinflar: 10-“ ”. O‘qituvchi: _____

MAVZU: Fan va Din
DARSNING MAQSADI:

- a) **ta’limiy:** o‘quvchilarga Fan va Din haqida ma’lumot berish;
- b) **tarbiyaviy:** o‘quvchilarda dunyoda ro‘y berayotgan o‘zgarishlarga shaxsiy munosabat bildirish malakasini shakllantirish;
- d) **rivojlantiruvchi:** o‘quvchilarni o‘z-o‘zini rivojlantirishga o‘rgatish, mavzu yuzasidan olgan bilimlarini hayotiy vaziyatlarga qo‘llay bilishiga erishish.

Mavzuga oid shakllantiriladigan kompetensiyalar:

- a) **tayanch kompetensiya(lar):** TK1, TK2;
- b) **fanga oid kompetensiya(lar):** FK1.

Dars turi: yangi tushuncha, bilimlarni shakllantiruvchi.

Dars uslubi: an’anaviy.

Dars jihozlari: darslik, tarixshunoslik atamaları lug‘ati, mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, slaydlar, bukletlar, tarqatma materiallar, ko‘rgazmali qurollar (audio, video, fotolavhalar, jadvallar) jamlanmasi.

DARS REJASI		
№	Darsning tarkibiy qismi (bosqichlari)	Ajratiladigan vaqt (reglament)
1	Tashkiliy qism	5 daqiqa
2	Ma’naviyat daqiqasi	
3	O‘tilgan mavzuni takrorlash	5 daqiqa
4	Yangi mavzuni tushuntirish	25 daqiqa
5	Mustahkamlash	5 daqiqa
6	O‘quvchilarni baholash	5 daqiqa
7	Uyga vazifa berish	

DARSNING BORISHI:

Tashkiliy qism: O‘quvchilar bilan salomlashib, sinf xonasining darsga tayyorlik darajasini tekshirish, davomatni aniqlash.

Ma’naviyat daqiqasi: O‘quvchilar bilan kunning muhim iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy, ma’naviy-ma’rifiy, axloqiy-tarbiyaviy yangiliklari xususida qisqacha suhbat tashkil etish, ularga nisbatan o‘quvchilarning mustaqil yondashuvini tinglash, bahs-munozara uyushtirish.

Yangi mavzu bayoni: Fan va din har doim o‘zaro yaqin munosabatda bo‘lib kelgan. Tarixda ularning munosabati turli shakllarda namoyon bo‘lgan. Qadimgi Yunonistonda Suqrot, Aflotun, Arastu uchun fan va din deyarli bir soha — falsafa bo‘lib, u «Fizika» va «Metafizika» qismlariga bo‘lingan. Keyinroq matematika, astronomiya va tibbiyot rivojlana boshlaganda ham fan va din o‘zaro uyg‘unligini saqlagan. Xuddi shunday munosabat Konfutsiy, Forobiy, Ibn Sino, Alisher Navoiy va boshqa Sharq mutafakkirlari faoliyatida ham kuzatiladi. Ellinizm va o‘rta asr Sharqida fan va din bir-birini to‘ldirgan. Ular orasidagi ayrim kelishmovchiliklar murosasiz ixtilof darajasiga yetmagan. Sharqda fan va din mutanosibliги natijasida XV asrgacha matematika, astronomiya, tibbiyot, kimyo va boshqa aniq va tabiiy fanlar yuksaldi. XVI asrdan boshlab esa bu mintaqada ilm-fan, shuningdek, diniy ilmlar ham turg‘unlik davrini

boshdan kechirdi. Bu davrda fanning, aynan diniy ilmlarning inqirozga yuz tutishiga dinning ma'rifiy mohiyatini chuqur anglamagan mutaassiblar sabab bo'ldi. Yevropa Sharqdan falsafa va tabiiy fanlar estafetasini olib, XVI asrdan jadal rivojlanishni boshlagan bo'lsada, bu yerda fan mutaassib ruhoniylar tomonidan ta'qib qilindi. Fan va din tarixidagi bu munosabat ular o'rtasida murosasiz kurash davrini keltirib chiqardi. Fan va san'atda Uyg'onish davrining, dinda esa katolitsizmning markaziga aylangan Italiyada bu qarama-qarshilik o'zining avj pardasiga chiqdi. Fan va adabiyot dinni yolg'onga chiqardi, nafaqat ruhoniylar, hatto Xudo ustidan pamflet (hajviy tanqid)lar yozildi. Din ham fandagi deyarli har bir yangilikni kufirga yo'ydi. Reformizm (Lyuter, Kalvin, Erazm Rotterdamskiy) ta'sirida bu qarama-qarshilik nisbatan tinchroq jabha — g'oyalar kurashiga ko'chsa-da, lekin shiddatini susaytirmadi. XIX asrda paydo bo'lgan bir tarafdin «din — afyun», ikkinchi tarafdin «Darvinning o'zi maymundan tarqagan» kabi da'volar asorati hozirgi kunda ham seziladi. Fan va din o'rtasidagi kurashga siyosatning aralashuvi bir qancha fojialarni keltirib chiqardi. Ayniqsa, hokimiyat jangovar » ateistlar yoki teokratlar qo'liga o'tgan paytlarda o'rta asrlar jaholatidan qolishmaydigan zo'ravonlik qo'llanildi. Insonlar majburiy ravishda dindin chiqarildi, dinning soxta ta'limot, jamiyat uchun zararli ekanini targ'ib qilish ishlari keng olib borildi. «Ilmiy ateizm» nomli fan to'qib chiqarilib, barcha ta'lim muassasalarida o'qitildi. Mazkur g'oyani qabul qilishni istamaganlar esa turli ayblovlar bilan jazoga tortildi. Tarix kitoblari qayta yozilib, dinning yuzaga kelishida biryoqlama yondashildi, aynan shu manbalarda «din va fan dushmandir», degan g'oya aholiga maktabdanoq singdirila boshlandi. Fan va din uyg'unligi tarafdorlari, ko'pincha, fan arboblari tomonidan ham, noxolis ruhoniylar tarafidan ham qarshilikka uchragan. Ba'zan og'ir ayblar bilan ta'qib qilingan. Biroq tarixda «fan va din aslida bir-biriga zid emas, balki uyg'un sohalar» degan g'oyani ilgari surgan va rivojlantirgan buyuk olimlar ham ko'p bo'lgan. Masalan, Hakim Termiziy bizning tushunchamizdagi fanni ilm, diniy ilmni esa ma'rifat, hikmat deb atagan va ularning inson tafakkuridagi o'rnini to'g'ri belgilagan. Hakim Termiziy g'oyalarini Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Faxriddin Roziy kabi olimlar rivojlantirganlar, fan va din uyg'unligini Ibn Sino o'z faoliyatida yanada teranroq ko'rsatgan. Mustaqillikdan so'ng O'zbekistonda ham fan va din uyg'unligini ta'minlashga alohida urg'u berildi. Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov ta'kidlaganidek: «...Dunyoviy va diniy qadriyatlar bir-birini to'ldirmas ekan, bugungi kunning og'ir va murakkab savollariga to'laqonli javob berish oson o'lmaydi».

Mustahkamlash: Darsning ushbu qismida o'quvchilar dars yakunida quyida berilgan topshiriqlar va savollarga javob beradilar:

1. Jamiyat va dinni bir-biridan ajratish qanday oqibatlarga olib keladi?
2. Din va fan qarama-qarshiligini keltirib chiqargan toifalarning maqsadlari nima edi?

O'quvchilarni baholash: O'quvchilar darsdagi ishtirokiga ko'ra belgilangan baholash mezonlari asosida baholanadilar. Baholar o'quvchilarning kundalik daftarlarida va sinf jurnalida aks ettiriladi. Darsda faol ishtirok etmagan o'quvchilar bilan ishlanadi.

Uyga vazifa: o'quvchilarga uyga vazifa sifatida mazkur mavzuni o'qib-o'rganish, qo'shimcha materiallar izlab topish va tushunchalarini boyitish topshiriq qilib beriladi.

O'TIBDO': _____

Ushbu konspektning *to'liq va fondagi yozuvlarsiz* variantini olish uchun

+998946281992 telegram raqamiga yoki

@mahmudov24 telegram adresiga xabar yozing

Narxi 20 000 so'm

To'lov FAQAT **click, payme** yoki **paynet*** orqali

BOG'LANISH FAQAT TELEGRAM ORQALI! Telefon qilinganda yoki sms yuborilganda javob bermaslik ehtimoli yuqori

Qolgan sinf namunalari va boshqa hujjatlar bilan telegram kanalimiz yoki web saytda tanishingiz mumkin.

Telegram kanal: @uzmaktab

Web sayt: www.hasanboy.uz

* paynet telefon raqamiga emas

hasanboy.uz